

משפחות

רעיונות לפרשת השבוע מתוך תורתו של הרב יצחק גינזבורג שליט"א

נח: בדרך לשלום עליון

קיצונית בהרבה מחטאו של דור הפלגה. נשים לב להבדל בולט בין הדורות: בדור המבול לא היה שלום; כל אחד חמס את חברו, והחברה כולה התפוררה מבפנים. בדור הפלגה שררו ביניהם אחווה ורעות, וכל תוכניתם נשענה על האחדות הזאת. רש"י מסכם: "שני המחלוקת וגדול השלום". השלום שמר על דור הפלגה גם כשחטאו היה גדול יותר. מכאן שהיחסים בין אדם לחברו הכריעו את גורלם של שני הדורות, אף יותר מעומק המרד כלפי מעלה.

אולם גם השלום הזה לא החזיק מעמד. העונש של דור הפלגה פגע בדיוק בו: השפה המשותפת נבללה, והאחדות שבנו התפרקה. כדי להבין מה היה פגום בשלום שלהם, נתבונן במילים שעמדו במרכז תוכניתם: "ונעשה לנו שם".

להתבטל ולא לוותר

יש שלום שבני אדם בונים לעצמם. הם מבינים שהם זקוקים זה לזה, ולכן מסכימים לחיות בהרמוניה. אך כדי לשמור על שלום כזה, כל אחד צריך לוותר על עצמו לטובת האחר: לחשוב כמוהו, לדבר כמוהו, להיות כמוהו. "שפה אחת ודברים אחדים". זהו חיבור טכני, שמחזיק מעמד כל עוד כולם דומים, וכל שוני מאיים עליו.

את השלום הזה אנו מכירים היטב גם מן החיים. חברה, צוות או משפחה שמסתדרים יפה כל עוד כולם מסכימים, נקלעים לקושי ברגע שמישהו חושב אחרת. כדי לשמור על השקט, מישהו צריך להצטמצם, לוותר על דעתו, להיעשות דומה לאחרים. השלום קיים, אבל הוא נקנה במחיר הייחודיות של כל אחד.

לעומת שלום זה, יש שלום שנולד מביטול לכוח עליון. ביטול, במושגי החסידות, הוא הנכונות של האדם להעמיד את עצמו ואת רצונותיו לפני דבר גדול ממנו, ולהתמסר אליו. כאשר כולם עומדים לפני ה' ורוצים לעשות את רצונו, איש אינו תופס את מקומו של רעהו, ואין חיכוך ביניהם, כי כל אחד מרגיש שתכליתו היא להיות עם ה'. כל אחד מגיע עם הייחודיות שלו, עם רצונותיו ועם דרכו, וההבדלים ביניהם נעשים השלמה הדדית. החיבור הזה

פרשת בראשית, שקראנו בשבוע שעבר, פורשת לפנינו את ראשית העולם: בריאת שמים וארץ, בריאת האדם הראשון והצבתו בגן עדן. אך כבר בה מתחילה גם שרשרת של קלקולים. אדם וחווה אוכלים מעץ הדעת, קין רוצח את הבל אחיו, ובימי אנוש מתחילים בני האדם לעבוד עבודה זרה. עם כל שלב הולך ומעמיק צערו של הבורא על עולמו, עד שבסוף הפרשה התורה מספרת שה' "התעצב אל לבו", והחליט למחות את האדם מעל פני האדמה.

דור המבול ודור הפלגה

פרשת נח ממשיכה מנקודה זו. הארץ מלאה חמס, ה' מביא מבול ומשמיד את כל היקום, ורק נח, בני ביתו והחיות ניצלים בתיבה שבנו. לאחר שהעולם נבנה מחדש, מופיע בפרשה סיפור נוסף, סיפור דור הפלגה. התורה מתארת תקופה שבה "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים". בני האדם מתאחדים ומחליטים לבנות עיר ומגדל שראשו בשמים, "ונעשה לנו שם פן נפוץ על פני כל הארץ". ה' רואה את מעשיהם, וכביכול חושש ממה שעלול לצמוח מהם. הוא בולל את שפתם, כך שאיש אינו מבין עוד את רעהו. הבנייה נפסקת, והם מתפזרים על פני כל הארץ. כך מסתיים הניסיון הגדול הראשון של האנושות לבנות דבר משותף.

במבט ראשון אלה שני סיפורים נפרדים, שכל אחד מהם עומד בפני עצמו. כשמעמידים אותם זה מול זה, מתגלה ביניהם הבדל שמוביל אותנו אל פנימיותם.

הם מורדים!

רש"י, בסוף סיפור המגדל, משווה בין שני הדורות. אנשי דור הפלגה ביקשו למרוד בה' ולהילחם בו. אנשי דור המבול לא התכוונו למרוד; הם שקעו בגזל ובחמס, איש ברעהו. בהשקפה ראשונה הייתי אולי חושב שחטאם של דור הפלגה חמור יותר, שהרי הם ניסו למרוד במלך עצמו, ובכל זאת, דור המבול נמחו מן העולם, ואילו דור הפלגה רק התפזרו לארצות שונות.

אכן, אף כי ייתכן שחטאם של המורדים חמור יותר, ענשם של דור המבול היה גדול יותר, ומעשיו דרשו תגובה

עמוק הרבה יותר מהסכמה טכנית, משום שהוא קושר את כולנו בנקודה שגבוהה מכולנו.

לשלום כזה יש גם תכלית. אנחנו מתחברים משום שה' שלם ומושלם, וכל חיינו נועדו להגדיל את שמו ולגלות אותו בעולם. השלום עצמו נעשה ביטוי לגדולתו. שלום שהוא רק שלנו, משום שנוח לנו לחיות בשקט, מאבד את הנקודה הזאת; הוא משרת אותנו ונעצר בנו, וכל הפוטנציאל הגדול של השלום – כבה ונעצר במוגבלות שלנו. אילו היינו באמת מוסרים את הגדולה לבורא ועמלים על מנת להגדיל את שמו, השלום נעשה לא מוגבל כמוהו.

השיטה למשוך טוב

לשלום יש גם כוח פנימי מיוחד: הוא מושך אלינו אור והשפעה אלוקית. ה' אוהב שלום, וכאשר יש שלום בין בני האדם, הוא משפיע עליהם שפע: ברכה, חיים, הצלחה, כל מה שיורד מאת ה' אל העולם. כאשר השלום נובע מביטול לה', גם השפע הוא שפע קדוש, משום שהשלום כולו נועד לגלות את ה' בעולם, והשפע ממשיך את אותה מטרה.

גם דור הפלגה גילו את כוחו של השלום, והשלום שלהם אכן משך שפע. אלא שהם ביקשו להשתמש בו כדי לגלות את עצמם: "נעשה לנו שם". כאן נמצא הפגם העמוק. הם ניסו, כביכול, להכריח את ה' לתת, ולרתום את כוחו למטרה הפוכה מזו שלשמה הוא ניתן. הכוח שנועד לגלות את ה' בעולם הופנה להגדלת שמם של בני האדם. זה מה שהופך את חטאם לחמור כל כך, גם כשבנים לבין עצמם שררו אחווה ורעות.

אפשר לראות זאת גם בשמות ה' שבשני הסיפורים. בסיפור דור המבול מופיע חמש פעמים השם "אלוקים", ובסיפור דור הפלגה מופיע חמש פעמים שם הויה, השם המפורש שאנו מבטאים "ה". השם "אלוקים" קשור לטבע, לאופן שבו הבורא פועל בתוך העולם, ושם הויה קשור למה שלמעלה מן הטבע. דור המבול הפרידו בין הבורא לבין העולם: ה' עזב את הארץ, ובארץ אפשר לעשות כרצוננו. מי שמאמין שהבורא אינו נוכח בעולם, קל לו לפשוט יד בממון חברו, וכך נמלאה הארץ חמס. דור הפלגה רצו את ה' כאן, ואפילו את הכוח שלמעלה מן הטבע, אך כדי לנצל אותו לצורכיהם. כך פגמו בכוח העליון ביותר.

השלום שבאמצעותו ניסו להכריח את השפע לרדת אליהם, הוא עצמו התפזר. בלבול השפה פגע בדיוק במה שהחזיק אותם יחד, ביכולת להבין זה את זה. מי שאינו מבין את חברו אינו יכול עוד לבנות איתו ולמשוך את שפע השלום, וכך הלך כל אחד לדרכו. שלום שמשמש נגד תכליתו אינו זוכה להמשיך להתקיים.

השלום השלם

כולנו מייחלים לשלום, לשלום הנצחי של ימות המשיח, כפי שהתורה מבטיחה: "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד", "וישבתם לבטח בארצכם". השלום הזה הוא שלום של חיבור אמיתי, חיבור של ניגודים, שבו כל אחד נשאר מי שהוא, וכולם יחד מאוחדים. שלום כזה יכול לבוא רק מתוך ביטול לה', מתוך הכנעה לו ועשיית רצונו. שלום שבא על חשבון רצונו של ה' אינו מחזיק מעמד, כפי שלמדנו מדור הפלגה. החיפוש אחר "שלום" מזויף עלול בקלות להביא אותנו לפתחו של חטא המורדים של דור הפלגה, המחפשים את השלום על מנת לקבל פרס.

כמו כל דבר בתורה, הנועד להורות לנו את הדרך, מדור הפלגה אנו יכולים ללמוד להתחזק בשלום האמיתי, שלום שנוולד מתוך הרגשה פנימית של "כולנו בשבילך, ה'". כל מה שאנו עושים בעולם נועד לפרסם את שמו ולהגדיל אותו, עד שכל העולם ירגיש אותו ויראה אותו בכל דבר. השלום שצומח משם הוא שלום של אנשים שעובדים כולם באותה עבודה, כל אחד בדרכו, וכולם בשביל ה'.

גם בחיים שלנו אפשר לשאול את השאלה הזאת. כשאנחנו מבקשים שלום בבית, בקהילה או בעם, כדאי לבדוק סביב מה אנחנו מתאחדים. כאשר החיבור בינינו נשען על רצון משותף לעשות את רצון ה' ולגלות אותו, אין צורך שכולנו נהיה דומים. כל אחד יכול להביא את מה שמיוחד לו, והשלום רק נהיה עשיר ורבגוני מן ההבדלים.

דור הפלגה ביקשו לעשות לעצמם שם, והשלום שלהם התפזר. התיקון של דור הפלגה הוא לבנות שלום אמיתי ועליון, כאשר מטרתו היא הגדלת ופרסום שמו של הבורא, ולא שלנו. שלום כזה מעורר את אהבת ה' ומגלה אותו בעולם, מושך שפע קדוש ומיוחד, ומביא את המשיח.

[מעובד על פי ספר 'מעין גנים' לפרשת נח]

מפי גדולי החסידות

אומר רבי יהודה אריה לייב מגור:

לשלום של דור הפלגה היה כח גדול, אבל הם הפסידו את השלום מפני שהם לא מסרו את עצמם לתכלית, לשרש החיים, ולקחו את יוקר השלום לעצמם. מפני זה

נלקחה מהם שפת הקודש, "שפה אחת" הפנימיות היא, שהאחדות המדומה נלקחה מהם כדי להנתן לעם ישראל בטהרה, עם הקדוש, לשון הקודש, הדבקים בה' באמת.

[מעובד על פי ספר 'שפת אמת' לפרשת נח]

התוכן אינו מוגה על ידי הרב. העלון נכתב על ידי תלמידים, האחראיות על הכותבים בלבד.

אהבתם את העלון? רוצים לקבל אותו בכל שבוע לדוא"ל? הצטרפו לרשימת התפוצה, ע"י שליחת בקשה לכתובת הדוא"ל של העלון. לכל ענייני העלון, פניות, הערות והקדשות, יש לפנות לכתובת alon@alonmashmaut.org. נשמח לקבל את תגובתכם!

בקרו באתר שלנו: alonmashmaut.org